0, terwijl de Overheid
millioen jaarlijks aan
e. Dit enorme verschil
verklaard worden, dat
Overheid tijdens de
asting-penningen veel
antstractementen bij-
e geestelijke kantoren
Maar daartegenover
ragen uit de belas-
niet eenvoudig een
, zooals vroeger is aan-
ren van het vele goed,
d in tijd van nood was

onzen weg, om over
veel de Kerken strikt
k zouden hebben, uit-
gelooven, dat het zelfs
vallen hier tot een
urige berekening te
l de eenige juiste op-
at de Regeering geen
ellen, hoeveel waarde
pastorie- en kerken-
ben; dat zij evenmin
emt de som, die uit
ren in 1808 naar de
bracht; maar dat zij
171 der Grondwet en
en erkent op de *som*,
chillende gezindheden
beter, dat de Overheid
iets te veel doet, dan
van spoliatie op zich

is, of wanneer de Re-
apitaaluitkeering over-
echtvaardig zou wezen,
Gereformeerde Kerken
deze geen predikants-
den Staat ontvangen
eet, heeft Jhr. Beelaerts
jn bekende nota ge-
rheid bij de kapitaal-
Gereformeerde Kerken
zien deze Kerken her-
erklaard geen subsidie
len ontvangen.
komt, is dit standpunt
elooven dan ook niet,
ich op dit standpunt

Kerken hebben zeker
die te vragen volgens
, omdat deze subsidie
worden als staatsbij-
dienst der Kerk. En
ssubsidie hebben onze
bezwaren. Ze achten
Kerk om zelf voor haar
en zien in elke finan-
d van den Staat een
de vrijheid en zelfstan-

meerde Kerken hebben
opgegeven, dat zij de
waren van de aloude
en in ons vaderland,
van de tractementen
van Artikel 171 naar
Gereformeerde gezind-
naren en deze uitbeta-
torische rechten van de
e Kerken, dan spreekt
onze Kerken minstens
n op deze tractemen-
lijke gemeenten der
at de Overheid deze
uden heeft aan de
en, die met de Syno-
roken hebben, is een
en aangedaan. Artikel
leze tractementen niet
afdeelingen van het
otschap, maar aan de
en, d. w. z. aan de
n, die door den band
emeenschappelijke be-
aren. En tot deze Ge-
heid, wel te onder-
rvormde Kerk, behoo-
neerde Kerken met
cht als de plaatselijke
le Synodale organisatie

slistheid als we ons
n tegen staatssubsidie
p grond van alinea *b*
lat we tegen zulk een
e Kerk zeer ernstige
n hebben, komen we
er Kerken op, nu de
aluitkeering wil over-
de financieele verplich-
e doen ophouden. Wij
ien van de aloude Ge-
in ons vaderland en wij
at ook ons wettig toe-
we zeer goed, dat de
krechtelijk geding tus-
Kerk en ons moeilijk
het gaat niet aan, ook
r Regeering, dat aan
en en Kerkjes, die
ten, een kapitaal zou
dat de Gereformeerde
Hervormde en de
sterkst in zielenaantal
vorden uitgekeerd.

Dr. H. H. K.

sche Samenkomst

Hooger Onderwijs op
en Grondslag.

die de vrienden der
zomer met hartelijken
brengt, behoort ook
nis van dit jaar als dit
n kring onzer lezers
id een feest om den
te maken — thans, nu
iteit zulke gedenkwaar-
en de veertigste
arlem noodde, de oude

Spaarnestad met mooie natuur rondom, en die zelf op een rijke historie zich beroemen kan, was het velen bijzondere behoefte mede op te gaan. Niet in uitbundige feestvreugde zoeken we ons te uiten, maar dat het oog van ons Geref. volk toch ook niet gesloten is voor de teekenen van Gods trouw in de instandhouding en den gestadigen groei der Hoogeschool ons geschonken, kwam in menigen danktoon uit.

Onverkoeld bleek voor onze stichting de geestdrift uit vele oorden des lands. Er heerschte een opgewekte en bemoedigende geest, vervuld van dankbaarheid voor de zegeningen door de Vrije Universiteit aan ons land en ver daar buiten gebracht, voor haar arbeid op wetenschappelijk gebied, voor haar weer tot erkenning brengen van de Geref. beginselen, en met bijzondere liefde leeft de gedachtenis voort aan de mannen die voor die grootsche taak zich gaven, die den moed bestaan hebben om onze Geref. Hoogeschool te stichten.

Deze ontboezeming zij den verslaggever der jaarlijksche samenkomst vergund, wiens taak voor dit nummer zich beperken moet tot enkele mededeelingen van de

Wetenschappelijke samenkomst,

die op Woensdag 30 Juni in de bovenzaal van het café de Kroon op de Groote Markt te Haarlem werd gehouden en gewijd was aan de bespreking van een tweetal vraagstukken op juridisch en kerkelijk gebied.

In de morgenvergadering werd behandeld de studie van Prof. Mr. Anne Anema over de *Relativistische rechtsleer*.

Van deze rechtsleer, die de rechtswetenschap niet meer beschouwt als de wetenschap van het recht, maar buiten het recht liggende maatstaven aanlegt om te beslissen over de vraag van recht of onrecht, wordt opgemerkt, dat zij een onderdeel vormt van een algemeen modern verschijnsel in onzen tijd: de ondermijning van de rechtsidee, en dat in haar de reactie uitkomt tegen het dwepen in een voorafgaande periode met de rechtsidee, inzonderheid te door overdreven liefde voor het z. g. parlementaire stelsel, dat voor velen de belichaming was van de triomf van het recht over de macht, een streven dat ten onzent zijn theoretisch stelsel vond in de werken van den Leidschen hoogleeraar Krabbe; 2e door den strijd voor den „rechtsstaat", door Stahl aangebonden, voortgezet door Gneist en overgenomen door Buys en vele zijner leerlingen, zich vooral ontpoppend in de invoering van de administratieve rechtsspraak, geflankeerd door de z.g. sociale wetgeving, en ten 3e door de pogingen om door codificatie van internationaal recht de machtsidee in het volkenrecht te beperken.

Dit alles neemt echter niet weg het bedenkelijk karakter dezer rechtsleer, welke in den Heidelberger hoogleeraar Gustav Radbruch haar meest representatieve figuur heeft, en in meer of minder bewusten, meer of minder scherp omlijnden vorm vele aanhangers telt, o.a. Georg Jellinek, Max Weber, Kantorovicz, Somlo, die in de waardebeoordeeling der dingen allen een anderen weg inslaan, omdat men aan de rechtsregelen zelf de algemeen bindende kracht ontzegt, ieder op zijn eigen grondslag zijn eigen leer uitwerkt en deze stelsels als volkomen gelijk waardig naast elkander stelt.

Men behoeft maar in ons eigen land om zich heen te zien om op te merken, dat de zin voor het streven naar absolute wetenschappelijke waarheid verminderde en het betrekkelijke, subjectieve element op den voorgrond kwam, Men vergelijke eens de houding tegenover de orthodoxie van het oude modernisme eenerzijds en het nieuwere anderzijds, de synthese-beweging, de wederzijdsche toenadering-pogingen tusschen ethischen en Gereformeerden onder een jonger geslacht, de pacificatie op onderwijsgebied en zooveel meer, en men zal bespeuren, hoeveel er in het verloop van ruim een kwart eeuw is gewijzigd. Het absolutisme slijpt zijn scherpe kanten af, het relativisme zit als verschijnsel van algemeenen aard in de lucht, en de relativistische rechtsphilosophie is van dezen algemeenen trek van het geestelijk leven van onzen tijd de toepassing op het speciaal gebied van het recht.

Nu kan niet ontkend worden, dat het relativisme op meer dan één punt heilzamen invloed uitgeoefend heeft — o.m. heeft het gefnuikt den intellectualistischen hoogmoed, uitkomende ten onzent in de leuze van „het denkend deel der natie" — en voorts dat er in zijn grondstellingen ook een deel waarheid schuilt, maar een principieele fout wordt het genoemd, dat het niet blijft staan bij de logische-wetenschappelijke onbewijsbaarheid der fundamenteele stellingen, doch daaruit concludeert tot hun objectieve gelijk-gerechtigheid, tot de onbestaanbaarheid van objectieve, geldende en een ieder bindende grondbeginselen. De inconsekwentie van dit standpunt wordt breedvoerig en met verschillende voorbeelden aangetoond.

Zelf houden de relativisten ten slotte dan ook aan hun theoretische leer niet vast, maar zoeken zoodra het op de practijk aankomt naar een of anderen maatstaf, waaraan objectieve gelding toekomt in het leven, om zoo vasten grond onder de voeten te krijgen. Zoo is het positieve resultaat, dat er vaste beginselen behooren ten grondslag te liggen aan het rechtsleven, de strijd daarvoor mag geen oogenblik verflauwen en alleen bij handhaving daarvan kunnen gezag en vrijheid, de onmisbare polen eener geordende samenleving, en de ontwikkeling van een gezonde volkskracht bevorderd worden.

Bij de bespreking van dit referaat op de vergadering wees de referent ter toelichting op het verschil in relativistische strooming van voor twintig jaar en van nu. Toen wilde men komen tot algemeen geldende beginselen door bestudeering naar darwinistisch principe. Nú kwam op eene relativistische strooming als reactie tegen de dogmatische methode van het Intellectualisme. Onze tijd kenmerkt zich door een neiging tot soepelheid, zin voor werkelijkheid, intuïtie, mystiek, levenswarmte. Wij, Gereformeerden zijn ook een beetje schuldig aan hyper-Intellectualisme: vaak is als principe beschouwd wat slechts puur werkhypothese was.

Naar aanleiding van een vraag van Ds. Datema merkte de ref. op, dat de H. S. vaak heel wat soepeler is dan wij. H. S. en Christendom zijn practisch. Jezus geeft ons in zijn houding tegenover de overspelige vrouw een les voor de practijk, terwijl Hij toch steeds het monogame huwelijk handhaaft. In antwoord aan Dr. H. W. van der Vaart Smit sprak Prof. Anema over het begrip: vorm in onderscheiding van inhoud, wees op het verschil bij Aristoteles en de Neo-Kantiaan Stammler. Is de geldende kracht van rechtsbeginselen beperkt door de eigen erkenning van hen, tot wie zij zich richten, en is die erkenning niet een verstandelijke daad, maar een overgave der persoonlijkheid, dan is het tenslotte weer de wil, die voor de geldende kracht van het rechtsbeginsel normatief wordt — dit is het relativisme in het recht. Prof. W. Geesink wees in een breed philosophisch betoog op de groote verdiensten van Kant, die met klem gewezen heeft op het onvoorwaardelijke plichtsbesef in den mensch, en die om voor het geloof plaats te maken het terrein van het weten had beperkt tot de meet- en weegbare dingen. Prof. A. A. van Schelven sprak over enkele practische dingen, m.n.: de verhouding van principe en toepassing daarvan in de praktijk. Wanneer men zegt — aldus Prof. Anema — dat het beginsel eenerzijds en de positief-rechtelijke toepassing anderzijds uit elkaar gehouden moeten worden, is dan deze onderscheiding alleen logisch of ook practisch te nemen? Is een beginsel niet als gist? Duidelijker nog dan bij ons is wat we zien bij de Socialisten in dit opzicht. De doctrinairen — ook onder ons — proclameeren maar alle mogelijke principes, en dit is de gemakkelijkste principieelheid. De vraag van compromis is een kwestie van taktiek. Vrouwenkiesrecht hebben wij niet ingeruild tegen het Schoolbelang. Algemeen kiesrecht zouden wij toch met verloop van tijd hebben moeten aanvaarden. De Overheid mag geen beginselen geven, maar alleen positief recht. Een beginsel bevat een axiomatische waarde en een eeuwige kern. We moeten oppassen om te denken dat we alles met onze logica kunnen klaarspelen.

Leestafel.

1. Dr. G. Ch. Aalders, Het Liederboekske van Israels Pelgrims. J. H. Kok, 1920, Kampen.

Onder dezen lang-niet-slecht gekozen titel heeft Dr. Aalders, die onlangs aan de Vrije Universiteit het professoraat in de Oud-Testamentische en Ambtelijke Vakken aanvaardde, zestien preeken gebundeld, die hij van October 1919 tot Februari 1920, toen hij nog predikant te Ermelo was, aldaar heeft gehouden.

De titel van dezen bundel is, wijl de stof der preeken ontnomen werd aan de psalmen 120-134, de liederen Hammaäloth of »liederen der opgangen", om twee redenen zelfs, lang-niet-slecht gekozen.

Deze 15 liederen toch werden èn gezongen »door de vrome pelgrims" die, zooals Dr. Aalders in de Inleiding van de eerste preek herinnert, »op de groote feesten, driemaal in het jaar, vanuit alle hoeken des lands en zelfs van buiten de grenzen van Palestina, uit de verstrooiing, optogen naar Jerusalem", èn deze 15 liederen, vormen, zooals in die Inleiding ook staat, »een klein liederboekje op zich zelf, dat in later tijd bij de verzameling der Psalmen in zijn geheel daarin opgenomen werd".

Tot zoover over den titel van dezen preekenbundel".

* *

Wat de 16 preeken zelf betreft, — Ps. 127 is in twee preeken behandeld —, kan ik niet anders zeggen dan, dat het voornaam kanselwerk is.

Dr. Aalders, die meer bepaaldelijk het O.-T. tot zijn studievak koos, toont zich in die preeken ook daarin als O.-T.ikus, dat hij hier en daar spreekt over den tijd waarin het gedeelte van den Bijbel waaruit hij preekt, is ontstaan; iets waarvan te zwijgen mij voorkomt, vooral in onze dagen, geen »goud" te mogen heeten.

Dat het er niet in ontbreekt aan richtige vertaling en verklaring van den oorspronkelijken tekst, spreekt van zelf.

Kunnen deze preeken alzoo de Schriftkennis verhelderen en verrijken, zij kunnen bovendien, in den goeden zin van het woord, »stichten". Ik bedoel daarmee, dat zij, zich richtend tot hoofd, hart en hand van de hoorders, vermogen optebouwen in geloof.

Het voorname van dit kanselwerk zit 'm daarbij ook, om van den verzorgden stijl en de geschoolde homiletische techniek nog niet eens te spreken, dat niet alleen, hetgeen ik zou willen noemen het »innige leven", maar ook wat men »de praktijk der godsvrucht" noemt, er in bepreekt wordt en dit laatste dan bepaaldelijk aangepast aan onzen tijd.

Naast preeken als die uit Ps. 123, waarin als hoofdgedachte naar voren is gebracht: »Het *opziend oog* dat zich tot God wendt in eensmeekenden en een vertrouwenden blik," vindt men er als die uit Ps. 128, waarvan de hoofdgedachte vertolkt is in het woord van Paulus: »*De godzaligheid is een groot gewin* en dan ontwikkeld wordt, dat dit geldt voor den arbeid, het gezinsleven en het nationale leven."

Ik kan het verstaan, dat leden der kerk van Ermelo, zooals Aalders schrijft, »het in 't licht geven van deze preeken wenschten", en de onderstelling van den nu professor geworden dominé, dat »de lezing er van ook anderen van nut kan zijn", dunkt mij een allerminst gewaagde.

2. H. J. van Wijlen en J. A. Wortman, Oude en Nieuwe Vrienden. Rijswijk (Z.-H.) bij H. J. Spruyt.

Beide heeren, die hun sporen op het gebied van het onderwijs verdiend hebben, brachten in dit boekje een aantal gedichten uit de Fransche, Duitsche en Engelsche Poëzie onderdak. Oude en nieuwe bekenden van deze getweeën; vrienden waarmee ze, bij ondervinding wetend wat men er aan heeft, ook hun leerlingen op mulo- en kweekscholen bekend maakten. Bij gemis van een drietalige Bloemlezing of van drie Bloemlezingen elk voor één der drie talen, moest dat wel door de leerlingen deze gedichten te doen naschrijven.

Jaren lang is dat zóo gegaan.

Maar op den duur werd het opschrijven of dicteeren voor den onderwijzer al even lastig en vervelend als voor de leerlingen het naschrijven.

En zoo zijn de heeren er dan in dit jaar toe gekomen, door middel van de drukpers het zichzelf en hun discipelen gemakkelijker en aangenamer te maken.

Heel ambtsbroederlijk hopen zij, dat ook »collega's aan mulo- en kweekscholen het boekje bruikbaar zullen vinden".

En dat zal wel.

Maar ook wie, als ik, geen specialist op het gebied van M. U. L.- en Kweekschool-onderwijs is, zal de keuze niet ongelukkig noemen. Ik althans vond onder deze gedichten, (Van Wijlen en Wortman spreken een beetje kleineerend van »versjes") tal van »Oude Vrienden", die aangename jeugd-herinneringen bij mij wekten, en, ik wil het wel bekennen, er waren, bij het doorlezen van den bundel, ook van wier bestaan ik niet wist, maar wier kennismaking mij reeds bij deze eerste ontmoeting zoo aangenaam was, dat ze mij tot nieuwe vrienden zijn geworden.

Ik verwacht van dit boekje dan ook zelfs nog meer dan zijn Samenstellers er voor hopen.

Gezien »de geestelijke stroomingen van onzen tijd" en daaronder dan die waarop o.m. de Volks-Universiteit rust, zie ik, althans op zoo'n instituut van rechts, dit boekje te avond of morgen nog eens ingevoerd.

Voor de in hun jeugd, ook doordat zij enkel maar L. O. ontvingen, misdeelden, maar thans met het privilegie van den 8-urigen werkdag begiftigden, is wat 't thuis raken op het gebied van ideëele cultuur door zelf-onderricht, schier onbegonnen werk. Dezen in de volksklasse al sterker wordenden drang kan alleen het zoo noemde instituut bevredigen.

Ook Oude en Nieuwe Vrienden zal daarbij een gemakkelijk en snel werkend middel zijn, en de kennis van Fransche, Engelsche en Duitsche gedichten zal ongetwijfeld aan het hoog-opdoen van mooi-zelfvoelen ten goede komen.

3. Dr. Med. J. Voorhoeve, Hygiëne, Geïllustreerd Handboek voor het Huisgezin. La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Tot de »geestelijke stroomingen van onzen tijd" behoort het populariseeren van de wetenschap.

Ook Dr. Voorhoeve doet daar blijkens dit handboek aan mee.

En hij doet het voortreffelijk.

Op het stuk van Hygiëne oftewel »Gezondheidsleer" is voorlichting noch voor den »vierden", noch voor den »middel" en »hooger stand", een alles behalve overbodig werk.

De medische kunst richt zich op het gezondheid bewaren en krankheid genezen.

De gangbare meening is echter nog steeds, dat zij alleen voor het laatste dient.

Het gaat er maar al te vaak mee als met 't roepen van 'n Notaris, waarvan onze Huygens puntdichtte: »Ze roepen hem als de nood daar is".

Tegen het, door verwaarloozing van de meest noodige regelen om gezond te blijven, kan dit, door een vakman voor leeken geschreven handboek, dienst doen.

Dr. Voorhoeve schrijft: »Het geheele geheim van de kunst, het leven te verlengen, bestaat daarin, het niet door een verkeerde leefwijze te verkorten".

Zoo is het maar.

En voorkómen is beter dan genezen.

Ik acht het dan ook niet minder dan een der plichten van den huisvader, zich dit handboek aanteschaffen en ten behoeve van zijn gezin en zichzelf te gebruiken.

4. Dr. H. Hoppeler, Het menschelijk Lichaam, een spraak Gods. J. H. Kok, Kampen.

Dit werkje van den Zwitserschen geneesheer is door den Geneesheer-Directeur van »Lozenoord" te Ermeloo, Dr. A. Dupont, vertaald.

Het is deels medisch of wil men physiologisch, deels theologisch.

De Vertaler karakteriseert het aldus: »Het voert het pleit voor het *doelmatige* in de schepping en het wijst aan dat alles in de natuur heenwijst naar Eén, die dat alles uitgedacht en gemaakt heeft. Het is met name het materialisme met zijn evolutieleer, dat steeds het doelmatige in de schepping heeft ontkend en alles heeft willen verklaren door physische en chemische wetten. Wie onbevoordeeld waarneemt, kan niet ontkennen, dat Gods hand in ons lichaam, in onze verrichtingen, in gansch het heelal nog steeds werkzaam is».

Dr. Dupont deed met de vertaling van dit boekje een goed werk. Het kan ook ten onzent èn kennis van het eigen lichaam verhelderen, èn voor de Christelijke wereldbeschouwing winnen of in die beschouwing sterken.

— —

Mag ik ook nu weer aan H. H. Uitgevers verzoeken, gedurende de maanden Juli en Augustus, tijdschriften en boeken ter bespreking in De Heraut, niet aan mijn adres, maar aan dat van de Standaard te zenden. G.

Uit de Pers.

Gelijk onze lezers zullen weten, is Dr. de Moor uit Amsterdam naar Utrecht beroepen. Een zeer ongewoon beroep, omdat het dusver regel was dat wie in A. staat, in A. blijft.

In het *Noord-Holl. Kerkblad* schrijft Ds. C. Lindeboom dan ook zeer terecht:

De kerk van Utrecht heeft in de vorige week een roeping uitgebracht op Dr J. C. de Moor. Op zich zelf ligt er in het feit, dat een dienaar des Woords in een ander deel van den wijngaard des Heeren wordt begeerd, niets buitengewoons. Allerminst in dezen tijd, nu het aantal vacatures met den dag schijnt te vermeerderen. Maar het speciale geval, waarbij onze mederedacteur zoo nauw is betrokken, achten we belangrijk genoeg, om er enkele regelen aan te wijden.

Dat een predikant van Amsterdam naar elders word beroepen is reeds een hooge zeldzaamheid. Vergissen we ons niet, dan kwam dit in ruim twintig jaren niet voor. In onze kerken schijnt de overtuiging algemeen, dat wie in de hoofdstad des rijks het heilig dienstwerk aanvaardde, daar begeert te blijven tot aan het einde zijner dagen. De dienaren van Amsterdam konden er tot dusver vrij zeker van zijn, te midden van hun veelomvattenden arbeid niet te worden opgeschrikt door de roepstem: „kom over en help ons". En de gemeente van Amsterdam dacht zelfs niet aan de mogelijkheid, hare dienaren aan andere kerken te moeten afstaan.

Thans komt het beroep van Utrecht dien zoeten droom op eenmaal verstoren. De gemeente, die haren predikant hartelijk lief heeft en hem zeer noode zou zien heen gaan, doorleeft dagen van onrust en spanning, zij het ook niet in die mate als de beroepene zelf, die zich voor eene uiterst-moeilijke beslissing geplaatst ziet. De kerk van Utrecht verkeert in bizonderen nood. Reeds meer dan een jaar duurt de vacature-Klaarhamer, en thans werd de oudste harer dienaren door den Heere bezocht met een krankheid, die het ergste doet vreezen. Daartegenover staat echter, dat de toestand van de kerk te Amsterdam niet minder kritiek is. Naar den mensch gesproken kan zij onder de tegenwoordige omstandigheden haren jongsten dienaar niet missen. Niet minder dan vier harer predikanten zijn vanwege ongesteldheid buiten dienst. Zou de vijfde ons thans gaan verlaten? Natuurlijk — wat 's Heeren weg zijn zal, weten wij niet, maar we kunnen het ons moeilijk voorstellen.

De wensch is hier misschien de vader der gedachte. Om onderscheidene redenen hopen wij, dat de Heere onzen ambtgenoot vrijheid geve, de roeping van Utrecht af te wijzen. Ook ter wille van ons blad. Dank zij vooral de leiding, door hem gegeven, mag het zich thans verheugen in krachtigen bloei; het aantal abonnees gaat vooruit van week tot week. Wij zijn er zeker van, dat onze lezers — en met hen schrijver dezes, die niet dan van aangename samewerking kan spreken — het zouden voelen als een groot gemis, indien vertrek uit de provincie Dr de Moor er toe nopen moest dezen persarbeid te staken.

Is dit niet juist? En mag niet gehoopt dat Dr. de Moor in de hoofdstad blijven zal?

—

Ziehier een niet overbodige critiek, door Dr. de Moor in zijn blad geplaatst:

Toen voor eenigen tijd ons verzocht werd, in dit blad ons oordeel te zeggen over de vraag, in hoeverre het blad *Het Zoeklicht* van Joh. de Heer voor leden der Gereformeerde kerk aanbevelenswaardig was, hebben we als ons oordeel uitgesproken, dat dezen beter deden door het niet te lezen, al wisten we sommige dingen in *Het Zoeklicht* te waardeeren. Het bleek ons later, dat vele kerkbode-redacteuren en ook de Amerikaansche professor Beets dit oordeel juist achtten.

We hebben de onchristelijke aanvallen, welke de heer De Heer sinds op ons deed, onbeantwoord gelaten en zullen op wat ons nog verder te wachten staat eveneens zwijgen. Echter willen we niet nalaten deze correspondentie uit het laatste nummer onzen lezers voor te leggen:

T. te A. Het is helaas maar al te waar, dat de Geref. Kerk, die, als nog vasthoudend aan het Woord van God, de eerst aangewezene was de tegenwoordige waarheid luide te verkondigen, zich verliest in allerlei haarkloverijen en vormelijke buitenissigheden. Men onthoudt aan de schare de heerlijke waarheid van de toekomst des Heeren en gaat voort in het eigengerechtig verketteren van alles wat niet precies denkt als zij. En terwijl men van den kansel Rome bestrijdt, moedigt men op den politieken katheder een samengaan met Rome aan. Maar . . . . gelukkig zijn niet allen zoo, dat bewijzen uwe en vele andere brieven van Geref. zijde.

Hadden we het zoo vèr mis, toen we zeiden, dat dit blad niet geschikt was voor leden der Gereformeerde Kerk . . .? Of komt hier de aap niet aardig uit de mouw? De Gereformeerde kerkeraden, die volgens den heer De Heer zijn blad verspreiden, mogen zich bovenstaand oordeel van den redacteur van *Het Zoeklicht* voor gezegd houden!

Zulk geschrijf als hier terecht bestreden wordt, wordt, doet schade aan het gezonde leven van onze Kerken.

Voor Kinderen.

IN VREEMDE HAVEN.

VII.

Op zee.

Veertien dagen na de gebeurtenissen pas vermeld, bevond Hendrik Crul zich reeds in volle zee, op een schip, dat allerlei handelswaren zou brengen naar West-Indië.

Hoe dit nu alles in zijn werk gegaan was, willen we even zien.

Na het ongeluk den kapitein overkomen hadden de reeders beraadslaagd wat te doen. Gelijk spoedig bleek, zou het wel weken duren eer de zieke genoegzaam hersteld was om zijn gewone werk te hervatten. Daarop kon echter het schip niet wachten, wijl alles reeds te voren bepaald was. Zoo werd dan besloten dat men varen zou, maar onder een anderen kapitein die nog geen reis aanvaard had. Wie 't was wist niemand uit de omgeving.

Ook Hendrik niet. Evenmin wis hij hoe het nu gaan zou. Misschien zou de nieuwe kapitein hem willen meenemen, maar mogelijk ook niet. En daarbij was dit zeker dat hij nu niet vast kon rekenen op een man die, als kapitein Klaver, zijn vriend was. Maar wat te doen? Er was voor alles met zijn vertrek gerekend; nu weer te blijven ging moeilijk. En bovendien zou hij dan boer moeten worden, wat hem alles behalve aantrok.

Den doorslag gaven de diakens. Toen zij zeiden: Zoo was er afgesproken, en daarom moet het, als 't kan, nu ook bij blijven. De nieuwe kapitein maakte ook geen bezwaar, Hendrik als scheepsjongen mee te nemen, mits hij trouw zijn plicht deed, en wel begreep »dat hij niet voor zijn genoegen alleen uit was". Geen aanlokkelijk vooruitzicht zeker, maar Hendrik was in den laatsten tijd aan veel droevigs gewend en nam het alzoo op.

Op den bepaalden dag nam hij hartelijk afscheid van zijn trouwen verzorger, boer Klaver en diens broer den zeeman, gelijk van de huisvrouw, van Kris en de twee andere neven. Wat den kapitein betreft, die was door 's Heeren goedheid weer bijna hersteld, maar nog te zwak om veel werk, laat staan om de zorg voor een schip op zich te nemen.

»En nu jongen", sprak de baas, »ga in vrede. Het spijt ons allen dat ge heengaat, en ik hoop dat het ook u spijt ons te verlaten. Maar verlaat u op den Heere, die 't wel kan en zal maken als wij op Hem vertrouwen. Een Bijbel heb ik in uw kist gelegd; lees dien trouw elken dag, en laat Gods Woord een lamp voor uw voet en een licht op uw pad zijn. Ontmoet ge slechte menschen ga dan niet met hen. Bedenk wat geschreven staat. »Kwade samensprekingen bederven goede zeden." Onthoudt het versje dat ik indertijd van mijn grootvader kreeg, toen ik zoo oud was als gij nu.

Hier is het. Maar laat het mij eerst nog eens voorlezen."

De levensreis.

Vriend, die het leven innegaat,
Merk wel op dezen wijzen raad:
Het leven is een wandelreis,
Een wedloop waar één wint de prijs,
Een dwaalreis in een verre streek
Daarin niet elk het wonder leek,
Maar toch wie met den Heere gaat
Vindt altoos hulp en steun en raad.

Van boozen is de wereld vol,
Zoo menig speelt een slechte rol,
Houdt gij u aan des Heeren Woord
Dat brengt een eeuwig welzijn voort.
Wie met den Heer de reis aanvaardt
Wis dat het eind hem vreugde baart,
Een vreugd die lieflijk 't hart verblijdt
En duren zal in eeuwigheid.

»Ziedaar jongen«, sprak baas Klaver terwijl hij Hendrik het geschrift overreikte. Ik kan niet dichten gelijk mijn grootvader, maar meen het toch even goed als hij.«

En nu begon voor onzen Hendrik de reis. Zijn koffer was al vooruit naar het schip gezonden. In den ommibus, die hem naar de naaste stad zou brengen trof hij geen gezelschap aan waarmee veel te praten viel. Hij kon dus aan zijn gedachten den vrijen loop laten. Wat wachtte hem? Wel ging hij de reis doen, maar niet onder geleide en bescherming van den vriendelijken kapitein. Hij die nu schipper was zou misschien een harde meester zijn, in elk geval vooreerst geen vriend. En hoe zouden de anderen wezen?

Zoo peinsde hij tot de stem van den conducteur hem weer deed begrijpen, dat hij op reis was en uit moest stappen. Nauwelijks had hij dit gedaan, of een man wiens kleeding den zeeman aanduidde schoot op hem toe, en zei kort en onvriendelijk:

»Ben jij misschien de jongen die op de »Zeemeeuw" komt om naar de West te gaan?

Hendrik antwoordde toestemmend.

»Dan gaan wij eerst ontbijten", ging de man voort. Hendrik, al had hij reeds ontbeten, aloeg het voorstel niet af, en weldra zaten beiden aan een stevig ontbijt in een herberg. Maar er werd veel meer gegeten dan gesproken. Hendrik had allerlei vragen waar hij echter niet mee voor den dag dorst komen, wijl zijn reisgezel botweg zweeg en alleen aan eten scheen te denken. Daarbij zag de man zijn jeugdigen reisgenoot telkens aan als wilde hij zeggen: Wat kom jij, landrot, toch bij ons doen.

Spoedig werd de tocht hervat. Hendriks reisgenoot bleef even woordkarig als te voren. Slechts eenmaal wendde hij zich tot den jongeling die niets vragen dorst, en zei:

»Hebt je al meer gevaren? Ben je al eens op een schip geweest?"

»Neen, nooit".

»Hm, hm," gromde de zeeman, maar den ouwe moet het weten; en daarbij verzonk hij weer in gedachten of in slaap, voor zoo ver dat in een hotsenden wagen mogelijk was. Hendrik vroeg zich zelf af wie met »de ouwe" kon bedoeld zijn. Hij wist niet, dat daarmee onder de zeelui veelal de kapitein werd aangeduid.

Na een paar uur werd Amsterdam bereikt, van waar de »Zeemeeuw" zou uitvaren. Amsterdam was toen nog lang niet wat het thans is, en telde b.v. driemaal minder inwoners dan nu. Ook waren tramwagens, rijwielen, auto's enz. toen nog onbekend. Toch was er zoo veel leven, drukte en gewoel op straat, dat Hendrik er verbaasd van stond, en zelfs angstig werd. 't Was begrijpelijk in een knaap zoo pas uit een stil dorp naar een woelige stad verplaatst.

Hun tochtje — thans te voet — voerde hen langs de deftige Keizersgracht, met de vele prachtige huizen, en zoo van zelf voorbij »Lange Jan" den toren der Westerkerk en bijna 90 meter hoog. Hendrik was een en al verbazing en zou graag allerlei gevraagd hebben, maar wat gaf dat? Zijn metgezel en wegwijzer scheen nu zoo doof als een pot, en antwoordde slechts met schouderophalen. Zelfs op den Dam, waar het koninklijk paleis den jongen in verrukking bracht, wist de man op de vraag enkel te antwoorden:

»Het paleis. Wist je dat nog niet?"

—

BRIEFWISSELING.

P. R. te B.

De Pelgrimvaders of Puriteinen, die thans na drie eeuwen, in Amerika, Engeland en Nederland herdacht worden, vergaderden tijdens hun verblijf te Amsterdam in een huis, gelegen in een nauwe steeg of gang tusschen twee huizen in de Barndesteeg. De gang, die uitliep op de Huidevetterssloot, heette de Bruinistengang naar Ds. Brown voorganger der gemeente. Later, toen men dit niet meer wist, kreeg de gang den naam van Mennistengang.

De sloot is thans gedempt, en op de plek waar eens de Bruinisten vergaderden, staat nu het gebouw der Vereeniging tot Heil des Volks voor Evangelisatie en Bewaarschool.

Hoogenbirk.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

»Wil mij als lid der Vereeniging voor H. O. noteeren". Zoo schreef een der oud studenten van de V. U.

»Wees zoo goed en schrijf mij als lid in".

Zoo sprak een Christelijk onderwijzer, en zulke spontane bewijzen van belangstelling zijn buitengewoon verblijdend.

Ook geeft het moed voor het fonds 1920 dat hier en daar teekenen worden gezien, dat het werk wordt aangepakt.

Groningen zal door het Provinciaal Comité voor dat doel worden bewerkt en menig oud student zal het werk weer voor 't eerst maar dan ook flink aanpakken.

Op sommige plaatsen zooals in Zeist, Driebergen heeft ook het Centraal Comité de handen aan den ploeg geslagen en wordt er op gerekend, dat ± *f* 1000, voor het fonds 1920 zal worden verzameld.

Indien mogelijk zou het aanbeveling verdienen, om van nu tot September eens flink voor de voorgestelde *f* 50.000 te werken. Sommige broeders kunnen zich nog niet goed indenken, hoe het toch met die onderscheidene fondsen gelegen is.

1. De Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag. Deze vereeniging zou men kunnen noemen de moeder, en dan moet niet vergeten dat zij als oudste dochter heeft de

Vrije Universiteit.

Daarop volgt dan het

Studiefonds.

Dit fonds is bijna even oud als de Vrije Universiteit om aan Studenten zoo noodig geldelijken steun voor hunne studiën te bieden.

Het studenten studiefonds

helpt de inkomsten voor het Studiefonds vermeerderen. Heeren oud-studenten dragen daar jaarlijks aan bij, of richten hulpvereenigingen op die bij de leden en begunstigers per week, per kwartaal of per jaar een klein bedrag voor dat fonds incasseeren. Eens per jaar wordt het saldo van het Studenten Studiefonds gestort in het Studiefonds.

En dan wat nu nog genoemd wordt het fonds 1920. Dit fonds moet op 20 October *f* 50.000 zijn.

Op dien datum viert de oudste dochter (de Vrije Universiteit) haar 40-jarig jubileum en een van de geschenken op dien dag aangeboden, zal dan bestaan in een som van *f* 50.000.

Deze *f* 50.000 blijft als vast kapitaal bestaan, de rente wordt eens per jaar overgebracht op het Studiefonds.

Nieuw gebouw. Bijna *f* 60.000 zijn voor dat gebouw bijeen.

Maar wat zijn *f* 60.000, voor een Universiteitsgebouw?

Destijds was toegezegd dat wanneer er *f* 50.000 bijeen waren, met den bouw zou begonnen waren.

Jammer dat dit zoolang geduurd heeft. Ware die gelden eerder binnengekomen, dan had er nu al een schoon gebouw kunnen zijn opgetrokken.

Maar nu zal er zeker drie of viermaal meer moeten zijn dan toen werd begroot, zal er aan een nieuw gebouw kunnen worden gedacht.

Wat een voorrecht dat men aan 't werk kan blijven en dat ieder kan medewerken.

Wil men kleine bijdragen geven, voor *f* 1 per jaar is men begunstiger, voor *f* 25 wordt men lid.

Schenkingen van een klein bedrag kunnen door de hulpvereeniging aan het Studenten studiefonds worden geschonken, voor groote bedragen kan het nieuwe gebouw dienen.

De meest gewenschte weg zou zijn 1e lid of begunstiger worden van de Vereeniging, dan een maandelijksche bijdrage voor het Studentenstudiefonds en ten 3e een bedrag voor een nieuw gebouw.

Broeders correspondenten en agenten werken dus voort, worden gevolgd door de zusters die de hulpvereeniging vormen.

Overleg is het halve werk en goed gereedschap de tweede helft; voor dat laatste deel zullen allen die de waarheid liefhebben, moeten zorgen.

—